

Veri Saldırısı

Herkesin sizi tanıdığı, 50-60 kişilik bir toplulukta yaşıyorsanız ve her hareketinizin ve sözünüzün (potansiyel olarak) ömür boyu herkes tarafından hatırlanma ihtimali varsa, davranışlarınız kalabalık bir toplulukta yaşayan, isimsiz insanlara göre daha farklı olacaktır. Tarih boyunca köy ve şehir yaşamı arasında gözlenen bariz farklılardan biri budur.

Ancak gelişen veri algılama, depolama ve erişme teknolojileri, şartları eşitlemenin de ötesinde, hayat oyununun kurallarını kökten değiştirdi. İnsanları aldatmak (zor da olsa) hâlâ mümkün, ama bunu bir kere yapan, ömrünün sonuna kadar her fırsatta bunu kendisine hatırlatan bir sistemle karşı karşıya. İronik bir şekilde, insanlar daha ahlaklı davranıyor ama bu eskisine göre daha az değer ifade ediyor.

Devletlerin kâğıt kalemle bilgi topladığı ve yine kâğıttan arşivler oluşturduğu eski zamanlarda da bu tür bir sistem hayal edilmiş, ama teknolojik yetersizlik yüzünden uygulamaya geçirilememişti. Bir de o çağlardaki totaliter devletlerin bu işin öncüsü olması, maalesef başlarda insanları biraz ürkütmüştü. Veriyi anlık olarak toplayıp işleyebilmek her şeyi değiştirdi.

Bir zamanlar çok popüler olan dört tekerlilerin kullanımı bu konudaki ilk örnekler oldu. Doku ve organların laboratuvar ortamında geliştirilip insan vücuduna entegre edilmesinin mümkün olmadığı o tarihlerde, kazaların bedeli çok ağırdı. Toplum, mesela maksimum hıza keyfi bir sınır koyup bu sınırı aşanları cezalandırarak güvenliği sağlamaya çalışıyordu. Ama tehlike yaratmaların yüzde doksanının ceza almadığı, ceza alanların yüzde doksanının da tehlike yaratmadığı bu sistem, sürekli tartışma konusuydu.

Oysa araca, yola ve en sonunda kişiye basit birer yer izleme modülü takılıp hepsinin sisteme bağlanmasıyla işler çok değişti. Artık yolun doluluğu, hava şartları, sürücünün kaç saattir uyumadığı ve benzeri yüzlerce parametre göz önüne alınarak, o ana özel bir hız sınırı belirleniyor, sınıra yaklaştıkça sürücü uyarılıyor ve istisnasız her sınır aşımı için ceza geliyordu. Kural gibi ceza da kişiye özeldi.

Tecrübesini, reflekslerinin hızını, daha önce aldığı cezaları, en son ne zaman hata yaptığı gibi faktörleri göz önüne alan ortalama bir sürücüye göre oluşturulan formüller değil, o sürücüden beklenene göre ne kadar hatalı davrandığını belirleyen karmaşık formüller kullanılıyordu. Ceza zamanı ise kişinin kalan zamanına (ortalama ömür - yaş), para ise toplam parasına oranlandığı için herkes açısından eşit derecede caydırıcıydı.

Bu tür bir sistemin eski zaman filozofları tarafından diktatörlüğe benzetilmesi bugün bizlere çok hayret verici geliyor. Çünkü sistemin asıl amacı insanları cezalandırmak değil, eğitmek. Sistem cezalarla beraber ödülleri de içeriyor. İnsanlar günlük işlerini yaparken de, çocukken çok sevdikleri oyunlarda olduğu gibi puan toplama ve sonra bu puanları karşılaştırma peşinde.

Sonunda, sinir ağlarını eğitmekte çok etkili olan anında ve orantılı ödül ve cezanın devreye girmesiyle, ortada cezalandırılacak bir eylem kalmadı. Her insanın sinir sistemine entegre edilen mikro işlemciler, hata yapıldığı anda beynin ilgili bölgelerini uyararak kişiye özel küçük (veya o kadar da küçük olmayan!) bir acı, olumlu hareketler için de keyif yaşıyor. Böylece en karmaşık sistemlerin kontrolü için bile, eski insanların yıllar içinde ulaştığı tecrübeyi, bizim gençlerimiz birkaç günde ediniyor.

Elbette bu sistemlerin hepsi de bir iki nesil etkin olarak kullanıldıktan sonra müzedeki yerlerini aldı, çünkü herhangi bir cihazın nasıl kullanılması gerektiğini bu kadar iyi biliyorsanız, bir insanı onu doğru kullanmak üzere eğitmek yerine, bir yapay zekâ programını eğitmek ve gereklikçe güncellemek bin kat daha kolay.

